

**МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО**

ФАКУЛЬТЕТ ІНФОРМАТИКИ, МАТЕМАТИКИ ТА ЕКОНОМІКИ

Кафедра соціології

Назва освітнього компонента	Соціологія
<i>Обов'язковий / вибірковий</i>	<i>Обов'язковий</i>
Ступінь освіти	Бакалавр
Освітня програма	Професійна освіта. Комп'ютерні технології
Рік викладання / Семестр / Курс (рік навчання)	2021 – 2022 / III семестр / II курс
Викладач	Глебова Наталя Іванівна
Профайл викладача	https://scholar.google.com.ua/citations?user=28vSPEoAAAAJ&hl
E-mail:	nat.glebova2005@gmail.com
Сторінка курсу в ЦОДТ МДПУ	https://dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=1301
Консультації	Очні консультації: щосереди, згідно графіку роботи кафедри соціології Онлайн-консультації: через систему ЦОДТ МДПУ ім. Б. Хмельницького.

1. АНОТАЦІЯ

Курс «Соціологія» є одним із важливих у підготовці спеціалістів, скерований на отримання фундаментальних знань про методи соціологічних досліджень, сформування у студентів практичних навичок використання методів соціологічних досліджень. Вивчення дисципліни сприятиме накопиченню у студентів відповідних базових знань, розширення їх кругозору та впевненого використання набутих знань і практичних навичок у подальшому навчанні та в майбутній професійній діяльності.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Метою викладання навчальної дисципліни «Соціологія» є надання студентам розуміння теоретичних і методичних підходів до отримання соціологічного знання про стан, закономірності функціонування і розвитку масових соціальних явищ і процесів. Він спрямований на отримання фундаментальних знань та відпрацювання у студентів практичних навичок підготовки та проведення соціологічних досліджень.

Основними завданнями вивчення дисципліни є породження у студентів наукової рефлексії в процесі роботи з емпіричним матеріалом; виявлення місця, ролі, сфер використання кількісних та якісних методів збору соціологічної інформації; методологію, методику та техніку кількісних та якісних методів соціологічних досліджень; техніку та процедури збору та контролю соціологічної інформації.

3. ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ, ЯКІ НАБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС ОПАНУВАННЯ ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

Загальні компетентності:

К 01. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

К 09. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

К 11. Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

К 13. Здатність забезпечити формування у здобувачів освіти цінностей громадянськості і демократії.

К 22. Здатність використовувати у професійній діяльності основні положення, методи, принципи фундаментальних та прикладних наук.

4. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Результати навчання: розширити і поглибити знання, отримані студентами в процесі вивчення попередніх спеціалізованих соціологічних курсів; розглянути теоретичні і методологічні основи дослідження політичних конфліктів як соціального явища і суспільно-політичного процесу; вивчити особливості конфліктів і криз політичної сфери; дати основи аналізу політичних конфліктів як на внутрішньополітичному, так і на міжнародному рівнях; познайомити студентів з основними сучасними методами вирішення політичних конфліктів та проблемами, що супроводжують процес врегулювання політичних конфліктів.

У процесі вивчення навчальної дисципліни забезпечується досягнення таких програмних результатів:

ПР 01. Уміти використовувати інструменти демократичної правової держави в професійній та громадській діяльності, приймати рішення на підставі релевантних даних та сформованих ціннісних орієнтирів.

ПР 03. Аналізувати суспільно й особистісно значущі світоглядні проблеми, усвідомлювати цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.

ПР 10. Знати основи психології, педагогіки, а також фундаментальних і прикладних наук (відповідно до спеціалізації) на рівні, необхідному для досягнення інших результатів навчання, передбачених цим стандартом та освітньою програмою.

ПР 23. Розуміти соціально-економічні процеси, що відбуваються в Україні та світі, мати навички ефективного господарювання.

ПР 25. Забезпечувати рівні можливості і дотримуватися принципів гендерного паритету у професійній діяльності.

5. ОБСЯГ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Вид заняття	Загальна к-сть годин
Лекції	16
семінарські заняття	14
самостійна робота	60
Кількість кредитів	3

6. ПОЛІТИКА

Політика академічної поведінки та етики:

не пропускати та не запізнюватися на заняття за розкладом;

вчасно виконувати завдання семінарів та питань самостійної роботи;

вчасно та самостійно виконувати контрольні-модульні завдання.

7. СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

7.1. СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (ЗАГАЛЬНА)

Кількість годин	Тема	Форма діяльності (заняття, кількість годин)	Література	Завдання	Вага оцінки	Термін виконання
Блок 1. Теоретико-методологічні засади дослідження соціальних процесів						
10	Тема 1. Специфіка та структура соціологічного знання.	Лекція (2 год.) Семінарське заняття (2 год.) Самостійна робота (6 год.)	1-5	Підготуватися до семінарського заняття	5	впродовж семестру (перший періодичний контроль)
10	Тема 2. Етапи розвитку соціології	Лекція (2 год.) Семінарське заняття (2 год.) Самостійна робота (6 год.)	1-5	Підготуватися до семінарського заняття	5	впродовж семестру (перший періодичний контроль)
10	Тема 3. Соціальна структура Суспільства	Лекція (2 год.) Семінарське заняття (2 год.) Самостійна робота (6 год.)	1-5	Підготуватися до семінарського заняття	5	впродовж семестру (перший періодичний контроль)
10	Тема 4. Соціальні норми та цінності.	Лекція (2 год.) Семінарське заняття (2 год.) Самостійна робота (6 год.)	2-6	Підготуватися до семінарського заняття	5	впродовж семестру (перший періодичний контроль)
Блок 2. Спеціальні та галузеві соціології.						
12	Тема 5. Соціологія культури	Лекція (2 год.) Семінарське заняття (2 год.) Самостійна робота (8 год.)	9-12	Підготуватися до семінарського заняття	5	впродовж семестру (другий періодичний контроль)
12	Тема 6. Особистість у системі соціальних	Лекція (2 год.) Семінарське заняття	9-12	Підготуватися до	5	впродовж семестру

	зв'язків.	(2 год) Самостійна робота (8 год.)		семінарськ ого заняття		(другий періодичний контроль)
12	Тема 7. Соціальні інститути.	Лекція (2 год.) Семінарське заняття (2 год) Самостійна робота (8 год.)	9-12	Підготуват ися до семінарськ ого заняття	5	впродовж семестру (другий періодичний контроль)
14	Тема 8. Основи соціологічного дослідження.	Лекція (2 год.) Самостійна робота (12 год.)	9-12	Підготуват ися до семінарськ ого заняття	5	впродовж семестру (другий періодичний контроль)

7.2. СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (ЛЕКЦІЙНИЙ БЛОК)

Тема лекції	Зміст лекції
Тема 1. Специфіка та структура соціологічного знання.	1. Предметна специфіка соціології як науки. 2. Структура соціологічного знання та функції соціології. 3. Місце соціології в системі суспільствознавства.
Тема 2. Етапи розвитку соціології.	1. Теоретичні та суспільні передумови виникнення соціології. 2. Виникнення соціології як окремої науки та її інституціалізація. 3. Особливості розвитку соціології у ХХ ст.
Тема 3. Соціальна структура суспільства.	1. Критерії визначення соціальної структури. 2. Основні елементи та різновиди соціальної структури. 3. Природа та типи соціальної стратифікації.
Тема 4. Соціальні норми та цінності.	1. Еволюція уявлень про суспільство в соціологічній думці. 2. Основні чинники соціальної інтеграції. 3. Соціальні цінності та соціальні норми.
Тема 5. Соціологія культури	1. Соціологія культури як наука: предмет, об'єкт та основні напрями досліджень. 2. Поняття, категорії і функції культури як соціального явища. 3. Культура - об'єкт соціологічного дослідження.
Тема 6. Особистість у системі соціальних зв'язків.	1. Особистість як предмет вивчення соціології. 2. Поняття, структура і типологія особистості. 3. Соціалізація особистості: поняття, основні етапи.
Тема 7. Соціальні інститути. Соціологія сім'ї та гендерні дослідження.	1. Сім'я та шлюб як соціологічні категорії. 2. Функції, форми та теорії сім'ї. Основні тенденції функціонування сім'ї на сучасному етапі. 3. Особливості гендерної соціології як галузі соціології.
Тема 8. Основи соціологічного дослідження. Сутність та види соціологічного дослідження.	1. Програма соціологічного дослідження. 2. Методи та методологія соціологічного дослідження.

7.3. СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ)

Тема семінару	Зміст семінарського заняття
Тема 1. Специфіка та структура соціологічного знання.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Предметна специфіка соціології як науки. Об'єкт, предмет та категоріальна мова соціології. 2. Структура соціологічних знань та функції соціології. 3. Місце і роль соціології в системі суспільних наук.
Тема 2. Основні етапи становлення соціології.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Становлення соціології як науки. 2. Сучасні соціологічні парадигми. 3. Соціологічна думка України.
Тема 3. Соціальна мобільність і соціальне відтворення в умовах трансформації суспільства.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Соціальна структура суспільства та її основні елементи. 2. Теорія соціальної стратифікації: методичні підходи, критерії. Соціальна стратифікація та соціальна мобільність.
Тема 4. Соціальні норми та цінності.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Соціальні інститути як детермінанти соціального устрою. 2. Соціальні конфлікти.
Тема 5. Культура і наука як соціальні феномени.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Еволюція поняття „культура" та особливості її дослідження в соціології. 2. Предмет, об'єкт, категорії, функції та методи соціології культури. 3. Наука як складний багатогранний феномен та об'єкт соціологічного аналізу.
Тема 6. Особистість у системі соціальних зв'язків.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості соціологічного аналізу особистості. 2. Соціальна структура особистості. Поняття соціального статусу та соціальної ролі. 3. Механізми, шляхи, етапи, засоби соціалізації особистості.
Тема 7. Гендер і стратифікація. Соціологія сім'ї та гендерні дослідження.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Сім'я як об'єкт вивчення соціології. Форми, функції, структура сім'ї. 2. Основні тенденції функціонування сучасної сім'ї. 3. Проблеми становлення та функціонування молодшої сім'ї. Соціально-психологічні особливості студентської сім'ї.

7.4. СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ)

Тема для самостійного опрацювання	Зміст теми
Тема 1. Специфіка та структура соціологічного знання.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Дайте визначення соціології як науки. 2. У чому полягає відмінність між об'єктом та предметом науки? 3. Чому соціологія вважається поліпарадигмальною наукою?
Тема 2. Місце О. Конта в історії соціології.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Творчість К. Маркса та її теоретичні й практичні інтерпретації. 2. Ціннісно-нормативна зумовленість

	суспільства в розумінні Е. Дюркгайма.
Тема 3. Трансформація соціальної структури сучасного українського суспільства. Теорія соціальної стратифікації в історії соціології.	1. Соціальні конфлікти в сучасних умовах. 2. Теорія соціальної мобільності П. Сорокіна. 3. Регіональні спільноти сучасної України.
Тема 4. Соціальні норми та цінності.	1. Висловіть свою думку щодо слів М. Амосова: „Роздумуючи про щастя, я давно дійшов висновку, що його приносять не гроші і не висока посада, слава або успіх у жінок, а ставлення до тебе інших людей, їх довіра, повага, любов”.
Тема 5. Об'єкт і предмет соціології культури.	1. Зміст культури як соціального явища. 2. Основні функції соціології культури. 3. Форми, види та типи культури в сучасному суспільстві вам відомі.
Тема 6. Студентська сім'я: за і проти.	1. Молода сім'я як об'єкт соціології. 2. Соціологічні дослідження сімейної проблематики в сучасній Україні. 3. Зміна структури гендерних ролей у сучасній сім'ї.
Тема 7. Сімейні конфлікти та стабільність сім'ї.	1. Взаємодія поколінь у сім'ї. 2. Сім'я як інститут виховання.

8. МЕТОДИ ТА ФОРМИ КОНТРОЛЮ

Усне опитування, тестування; презентація результатів виконаних завдань; презентація результатів проектної діяльності; проміжний та підсумковий контроль.

Загальна система оцінювання курсу	<p>За семестр з курсу дисципліни проводяться два періодичні контролю (ПКР), результати яких є складником результатів контрольних точок першої (КТ1) і другої (КТ2). Результати контрольної точки (КТ) є сумою поточного (ПК) і періодичного контролю (ПКР): $КТ = ПК + ПКР$. Максимальна кількість балів за контрольну точку (КТ) складає 50 балів. Максимальна кількість балів за періодичний контроль (ПКР) становить 60 % від максимальної кількості балів за контрольну точку (КТ), тобто 30 балів. А 40 % балів, тобто решта балів контрольної точки, є бали за поточний контроль, а саме 20 балів. Результати поточного контролю обчислюються як середньозважена оцінок ($X_{ср}$) за діяльність студента на практичних (семінарських) заняттях, що входять в число певної контрольної точки. Для трансферу середньозваженої оцінки ($X_{ср}$) в бали, що входять до 40 % балів контрольної точки (КТ), треба скористатися формулою: $ПК = (X_{ср}) * 20 / 5$. Таким чином, якщо за поточний контроль (ПК) видів діяльності студента на всіх заняттях $X_{ср} = 4.1$ бали, які були до періодичного контролю (ПКР), то їх перерахування на 20 балів здійснюється так: $ПК = 4.1 * 20 / 5 = 4.1 * 4 = 16.4 // 16$ (балів). За періодичний контроль (ПКР) студентом отримано 30 балів. Тоді за контрольну точку (КТ) буде отримано $КТ = ПК + ПКР = 16 + 30 = 46$ (балів).</p> <p>Студент має право на підвищення результату тільки одного</p>
--	---

	<p>періодичного контролю (ПКР) протягом двох тижнів після його складання у випадку отримання незадовільної оцінки.</p> <p>Підсумковим контролем є залік.</p>
Семінарські заняття	<p>«5» – студент в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі розрахункові / тестові завдання. Здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.</p> <p>«4» – студент достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість розрахункових / тестових завдань. Студент здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, у яких можуть бути окремі несуттєві помилки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.</p> <p>«3» – студент в цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових розрахунків, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину розрахункових / тестових завдань. Має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.</p> <p>«2» – студент не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових розрахунків, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності. Правильно вирішив окремі розрахункові / тестові завдання. Безсистемно відділяє випадкові ознаки вивченого; не вміє зробити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки.</p>

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Підходи до класового аналізу. За ред. Е. О. Райта; переклад з англ. О. Симончук. Київ : Інститут соціології НАН України, 2019. 287 с.
2. Гіденс Е. Соціологія / Пер. з англ. В.Шовкун, А.Олійник. К.: Основи, 1999. - 726 с.
3. Стан сучасного українського суспільства: цивілізаційний вимір. За наук. ред. М.О. Шульги. Київ: Інститут соціології НАН України, 2017. 198 с.
4. Вербець В. Соціологія: навч. посібн. В. Вербець, О. Субот, Т. Христюк. К.: Кондор. 2009. 550 с.
5. Дворецька Г. Соціологія: навч. посібн. Вид. 2-ге, перероб. і доп. К.: 2002. 472 с.

6. Кузьменко Т. Соціологія: навч. Посібник. К.: Центр учбової літератури, 2010. 320 с.
7. Подольська Є. Соціологія: 100 питань – 100 відповідей. К.: Інкос, 2009. 353 с.
8. Пилипенко В., Вишняк О., Куценко О. Спеціальні та галузеві соціології. К, 2004.
9. Сірий Є. Соціологія: спеціальні та галузеві соціології. К., 2004.
10. Черниш Н. Соціологія. Курс лекцій : підручник. Львів : Кальварія, 2003. - 543 с.
11. Лукашевич М. П., Туленков М. В. Соціологія. Базовий курс: Підручник К.: Каравела, 2005. 312 с.
12. Ручка А.О., Танчер В.В. Курс історії теоретичної соціології. К.: Наук. думка, 1995. 224 с.
13. Сокурянська Л.Г. Вступ до соціології: Навчальний посібник / Л.Г. Сокурянська. Х.: ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2011. 156 с.
14. Соціологія: Навч. посібн. / За ред. С.О. Макеєва - 2-ге вид, виправ. і доповн. К.: Т-во «Знання», КОО, 2003. 455 с.

Допоміжна література

1. Брейс А. Анкетування: Розробка опитних листів, їх роль і значення при проведенні ринкових досліджень / Пер. з англ. - Дніпропетровськ: Баланс Бізнес Букс, 2005. 336 с.
2. Теоретики світової соціології: життя та творчий спадок. (Путівник портретною галереєю Інституту соціології НАН України); за ред. акад. НАН України, проф., д.е.н. В.Ворони. Київ: Інститут соціології НАН України, 2015. 301 с.
3. Соціологія: Підручник / За ред. Н. П. Осіпової К.: Юрінком Інтер, 2003. – 336 с.
4. Соціологічна енциклопедія / Укладач В.Г. Городяненко. К.: Академ видав, 2008. - 456 с.

Посилання на інформаційні ресурси і Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Інститут соціології НАН України (Київ): [http:// i-soc.com.ua/ukr/index.ph](http://i-soc.com.ua/ukr/index.ph)
2. Соціологія: теорія, методи, маркетинг: <http://i-soc.com.ua/journal/content.php>
3. Український соціум. Науковий журнал (Київ): <http://www.ukr-socium.org.ua>
4. Харківський центр гендерних досліджень: <http://www.gender.univer.kharkov.ua/RUSSIAN/about.htm>
5. Класики соціології в мережі: <http://raven.jmu.edu/~ridenelr/DSS/INDEX.HTML>
6. База даних з філософії та соціології: http://www.inion.ru/product/search_p.htm
7. Центр Разумкова: <http://razumkov.org.ua/ukr/index.php>
8. Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва: <http://dif.org.ua>
9. Київський міжнародний інститут соціології (КМІС): <http://www.kiis.com.ua>
10. Український інститут соціальних досліджень імені Олександра Яременка: <http://www.uisr.org.ua/monitoring>